

TỪ DÒNG CHẢY LỊCH SỬ ĐẾN VAI TRÒ ĐẦU TÀU TRI THỨC QUỐC GIA

GS.VS Đào Trọng Thi

Từ Đại học Đông Dương đến Đại học Quốc gia Hà Nội là một dòng chảy hơn một thế kỷ của giáo dục đại học hiện đại Việt Nam, gắn liền với những bước chuyển mình của đất nước. Không chỉ kế thừa truyền thống học thuật, ĐHQGHN còn từng bước khẳng định vai trò là mô hình tiên phong, nơi thử nghiệm và dẫn dắt những đổi mới căn bản của giáo dục đại học. Nhìn lại hành trình đó, GS.VS Đào Trọng Thi - nguyên Giám đốc ĐHQGHN - chia sẻ những dấu mốc định hình, những giá trị cốt lõi và kỳ vọng về vai trò “đầu tàu tri thức” trong giai đoạn phát triển mới.

» HƯƠNG GIANG

Thưa Giáo sư, nhìn lại chặng đường phát triển của ĐHQGHN, ông đánh giá như thế nào về sự gắn bó giữa lịch sử của ĐHQGHN với những bước chuyển mình quan trọng của đất nước qua các thời kỳ?

Tôi cho rằng nếu xác định Đại học Đông Dương là tiền thân và lấy mốc 120 năm trước làm ngày truyền thống, thì ĐHQGHN đã trải qua một quá trình lịch sử rất dài, với nhiều giai đoạn khác nhau.

Giai đoạn trước năm 1945, dưới thời Pháp, Đại học Đông Dương là

trường đại học hiện đại đầu tiên của Việt Nam, đồng thời là một mô hình đại học đa lĩnh vực tiên tiến. Đây là cơ sở đào tạo quan trọng, nơi nhiều nhà khoa học, nhà quản lý, trí thức và cả những nhà hoạt động cách mạng đã trưởng thành.

Sau Cách mạng tháng Tám, Nhà nước ta thành lập Đại học Quốc gia Việt Nam trên cơ sở kế thừa Đại học Đông Dương. Dù giai đoạn này diễn ra trong thời gian ngắn do chiến tranh, nhưng đã tiếp tục đào tạo nguồn nhân lực quan trọng cho đất nước.

Chủ tịch nước Trần Đức Lương trao Huân chương Sao Vàng cho ĐHQGHN, năm 2006.

Khi hòa bình lập lại, chúng ta chuyển sang mô hình đào tạo theo kiểu Liên Xô, tách đại học đa ngành thành các trường đơn ngành. Trong đó, Trường Đại học Tổng hợp Hà Nội là đơn vị kế thừa chính về truyền thống học thuật và cơ sở vật chất.

Tuy mô hình tổ chức thay đổi theo từng thời kỳ, nhưng trong mọi giai đoạn, các cơ sở kế thừa từ Đại học Đông Dương đều là nơi cung cấp nguồn nhân lực chất lượng cao, tinh hoa cho xã hội Việt Nam.

Trong mỗi giai đoạn phát triển của dân tộc, theo giáo sư, vai trò "dẫn dắt tri thức" của ĐHQGHN đã được thể hiện như thế nào, đặc biệt trong đào tạo nhân tài và đóng góp cho các quyết sách lớn của quốc gia?

ĐHQGHN được thành lập với sứ mệnh đào tạo chất lượng cao, đào tạo nhân tài, đặc biệt trong lĩnh vực khoa học công nghệ phục vụ phát triển đất nước.

Trong bối cảnh chất lượng giáo dục đại học trước đây còn thấp, ĐHQGHN có nhiệm vụ đào tạo nguồn nhân lực đạt trình độ ngang tầm khu vực và tiếp cận chuẩn quốc tế.

Do không thể đầu tư dàn trải, chúng ta tập trung vào một bộ phận sinh viên xuất sắc, tiêu biểu là chương trình "Cử nhân tài năng". Đây là một mô hình rất thành công, được quốc tế công nhận, nhiều sinh viên được cấp học bổng và phát triển tốt.

ĐHQGHN cũng chú trọng đào tạo sau đại học đồng thời phát triển hệ thống trường chuyên để tạo nguồn sinh viên giỏi.

Bên cạnh đó, chúng ta đi đầu trong kiểm định chất lượng và tham gia xếp hạng quốc tế, góp phần thúc đẩy toàn bộ hệ thống giáo dục đại học Việt

Chủ tịch Quốc hội Trần Thanh Mẫn thăm quan cơ sở vật chất, khuôn viên Đô thị ĐHQGHN tại Hoà Lạc.

Nam nâng cao chất lượng.

Tôi cho rằng bản chất của vai trò “đẫn dắt tri thức” không chỉ nằm ở việc đào tạo nhân lực chất lượng cao, mà còn ở việc góp phần thiết lập chuẩn mực cho hệ thống giáo dục đại học. Khi ĐHQGHN triển khai các chương trình đào tạo chất lượng cao, kiểm định chất lượng và tham gia các bảng xếp hạng quốc tế, thì không chỉ nâng chuẩn cho chính mình mà còn tạo ra áp lực và động lực để toàn hệ thống cùng thay đổi.

Với tư cách là người trực tiếp lãnh đạo ĐHQGHN trong một giai đoạn quan trọng, ông có thể chia sẻ những dấu mốc then chốt đã góp phần định hình vị thế và vai trò tiên phong của ĐHQGHN trong hệ thống giáo dục đại học Việt Nam?

Khi nói về ĐHQGHN, tôi cho rằng cần phân biệt giữa các tiền thân như Trường Đại học Tổng hợp, Trường Đại học Sư phạm Hà Nội 1, Trường Đại học Ngoại ngữ và giai đoạn thành lập ĐHQGHN theo mô hình mới.

Việc thành lập ĐHQGHN theo mô hình đại học

đa ngành, đa lĩnh vực là để đáp ứng nhu cầu của nền kinh tế chuyển từ kế hoạch hóa tập trung sang kinh tế thị trường. Khi đó, nguồn nhân lực cần được đào tạo theo diện rộng, có khả năng thích ứng và chuyển đổi nghề nghiệp.

Thời điểm đó, chất lượng giáo dục đại học của chúng ta cũng đang sa sút, nên cần một bước ngoặt. ĐHQGHN được thành lập với hai mục tiêu: đào tạo đa ngành, đa lĩnh vực và đào tạo chất lượng cao. Đây không chỉ là một quyết định tổ chức, mà là một lựa chọn chiến lược mang tính bước ngoặt, đánh dấu sự chuyển đổi của giáo dục đại học Việt Nam từ mô hình đào tạo đơn ngành sang mô hình đại học hiện đại, đa ngành, đa lĩnh vực, gắn với yêu cầu của nền kinh tế thị trường và hội nhập quốc tế.

Tuy nhiên, do nguồn lực hạn chế, chúng ta không thể đầu tư chất lượng cao trên diện rộng, mà phải chọn một bộ phận làm nòng cốt, làm đầu tàu để kéo cả hệ thống.

Từ năm 1993, chúng ta từng bước xây dựng mô hình này, bắt đầu từ ba trường cơ bản, sau đó mở rộng sang các lĩnh vực khác như công nghệ,

Thủ tướng Nhật Bản Takaichi Sanae phát biểu chính sách ngoại giao của Nhật Bản tại ĐHQGHN, ngày 02/5/2026.

kinh tế, luật, y, nghệ thuật.

Chúng ta không sáp nhập tràn lan mà lựa chọn phát triển có trọng điểm, ví dụ chỉ tập trung vào công nghệ cao trong lĩnh vực kỹ thuật, hoặc đào tạo sư phạm chất lượng cao thay vì đại trà.

Một điểm rất quan trọng là phát triển các chương trình “Cử nhân tài năng”, tập trung đào tạo sinh viên xuất sắc. Đây là mô hình rất thành công, được xã hội và quốc tế ghi nhận. Trong điều kiện nguồn lực còn hạn chế, việc lựa chọn phát triển một bộ phận chất lượng cao không chỉ là giải pháp tình thế, mà dần trở thành bản sắc của ĐHQGHN. Các chương trình cử nhân tài năng, đào tạo sau đại học và nguồn học sinh chuyên đã hình thành một hệ sinh thái phát hiện, bồi dưỡng và phát triển nhân tài tương đối hoàn chỉnh.

ĐHQGHN cũng đi đầu trong kiểm định chất lượng, xây dựng các bộ tiêu chuẩn đầu tiên và tham gia các bảng xếp hạng quốc tế. Nhờ đó, chất lượng của ĐHQGHN được xã hội công nhận.

Có thể nói, thành tựu lớn nhất là chúng ta đã hình thành được một đại học đa ngành, đa lĩnh vực

hoạt động hiệu quả và đào tạo được nguồn nhân lực chất lượng cao trong điều kiện nguồn lực còn hạn chế.

Trong bối cảnh mới, ông kỳ vọng ĐHQGHN sẽ tiếp tục hành trình dẫn dắt tri thức như thế nào?

Trong giai đoạn mới, yêu cầu về chất lượng nguồn nhân lực ngày càng cao, vì vậy vai trò đào tạo chất lượng cao của ĐHQGHN càng phải được phát huy mạnh hơn.

Tôi nhấn mạnh rằng ĐHQGHN không chỉ có nhiệm vụ tự đào tạo chất lượng cao, mà còn phải làm đầu tàu để đổi mới các phương thức đào tạo, qua đó thúc đẩy cả hệ thống giáo dục đại học Việt Nam cùng phát triển.

Theo tôi, vai trò “đầu tàu” ở đây không chỉ là đi trước, mà quan trọng hơn là tạo ra những mô hình, phương thức và chuẩn mực có thể lan tỏa, để từ đó thúc đẩy sự chuyển động của toàn bộ hệ thống giáo dục đại học Việt Nam trong kỷ nguyên phát triển dựa trên tri thức và đổi mới sáng tạo.

Trân trọng cảm ơn GS!